Srećko Bošnjak

Sv. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala

(Izvadak iz doktorske disertacije)

Zagreb 1948

26617

Srećko Bošnjak

Sv. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala

(Izvadak iz doktorske disertacije)

Zagreb 1948

Tisak: »Gradsko grafičko poduzeće« — Đakovo

RIMOKATOLIČKI BOGOSLOVSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Broj 1139 — 1948.

U smislu propisa čl. Uredbe bogoslovskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu izdaje se od strane dekanata Rkt. bogoslovskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu dozvola (imprimatur) za tisak disertacije: „Sv. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala“.

Dr. Janko Oberški, v. r.
o. g. dekan

NIHIL OBSTAT

U Zagrebu, dne 17· prosinca 1948.

Dr. Andrija Živković, v. r.
Dr. Janko Oberški, v. r.
censores ex offo

Nadbiskupski Duhovni Slol u Zagrebu
Broj 6496 — 1948.

IMPRIMATUR

U Zagrebu, dne 17. prosinca 1948.

Generalni vikar:
Dr. Josip Lach, v. r.

SADRŽAJ

	Str.
Bibliografija	3
Uvod: Život i djela sv. Jeronima	
1) Život	6
2) Djela	15
3) Značaj sv. Jeronima kao crkvenog naučitelja	16
Sv. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala	
I. Krepost čistoće	
1) Nauka sv. Jeronima o čistoći i djevičanstvu	
a) Uzvišenost ove kreposti	20
b) Odnos djevičanstva prema čistoći	23
c) Djevičanstvo i čistoća velike su stvari, ali i teške	25
d) Zavjet čistoće i djevičanstva	26
e) Svećenički celibat	26
f) Bračna čistoća	29
g) Čuvanje čistoće i djevičanstva	33
h) Odijevanje i njegovanje ljepote	39
2) Osvrt i ocjena	
a) Nauka Crkve o čistoći	41
b) Jeronimovi nazori prema ondašnjoj i današnjoj nauci	43
II. Post kao moralni čin	
1) Što uči sv. Jeronim o postu	
a) Vrijednost i veličina	46
b) Umjerenost	54
2) Osvrt i ocjena	
a) Nauka Crkve o postu	55

Str.
b) Povjesni razvoj posta 57
c) Jeronimovi nazori u poredbi s praksom Crkve 59
III. Pobožnost i molitva
1) Sv. Jeronim o molitvi i pobožnosti uopće
a) Šta je molitva 62
b) Zašto se može moliti 62
c) Čitanje i proučavanje sv. Pisma 63
d) Kada treba moliti 66
e) Kakva ima biti molitva
1) Ustrajna 66
2) Pobožna 67
3) Iz čista srca 67
f) Sveta pričest 67
2) Osvrt na Jeronimove misli o molitvi 68
IV. Ljubav prema bližnjemu
1) O ljubavi uopće 71
2) Djelotvorna ljubav prema bližnjemu 74
3) Ljubav djece prema roditeljima 75
4) Ljubav roditelja prema djeci 76
5) Osvrt na iznesene misli o ljubavi 77
V. Obraćenje i pokora
1) Obraćenje i pokora uopće 79
2) Problem trpljenja 84
3) Osvrt 87
VI. Stav sv. Jeronima proma nekim manama napose
1) Oholost 88
2) Psovka i kletva 90
3) Ogovaranje i klevetanje 91
4) Lakomost 95
5) Krađa 98
6) Laž 99
Osvrt 99

Str.
VII. Svećeničke kreposti
1) Svećenik po Srcu Božjem 102
a) Svećeničko zvanje 102
b) Svećeničko dostojanstvo i svetost života 102
c) Pobožnost 103
d) sv. Čistoća 103
e) Poslušnost biskupu 104
f) Ljubav 104
g) Umjerenost 105
h) Darežljivost 105
i) Briga za Crkvu kao kuću Božju 106
j) Svećenička izobrazba 106
k) Decorum clericale 107
2) Osvrt na misli sv. Jeronima o svećeničkim krepostima 107
VIII. Ocjena sveukupnog iznesenog moralnog gradiva iz djela sv. Jeronima
1) Obrana temelja kršćanskog morala 109
2) Sv. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala 114
Zaglavak
1) Značenje sv. Jeronima za ćudoređe u starokršć. doba 118
2) Značenje sv. Jeronima za ćudoređe našeg vremena 119
Bilješke 123

BIBLIOGRAFIJA

I. Izvori

Migne P. J.: Patrologiae cursus completus.
Patrologiae latinae tomus XXII—XXX.
Sancti Eusebii Hieronymi opera omnia tomus I—XI
Paris 1866.

Codex Juris Canonici. Typus polyglottis Vaticanis 1933.

Denzinger—Bannwart: Enchiridion Symbolorum et definitionum. Freiburg im Breisgau.

Hurter H. S. J.: Sanctorum Patrum Opuscula selecta XI. Oeniponte, 1870.

II. Literatura

Bardenhever Dr. Otto: Geschichte der altkirchlichen Litteratur. III. Band. Freiburg im Br. 1912.

Bedekovich Joseph: Natale solum magni Ecclesiae doctoris S. Hieronymi. I—II. Neostadii, 1752.

Bock P. D. I.: O postanku i razvitku crkvenog celibata. (Život Zagreb, 1923. br. 3, 4, 5).

Bock Petar Ivan S. J.: Kvinto Septimije Florencije Tertulijan. Praktični spisi Tertulijanovi. (Život, Zagreb 1933. br. 10).

Bock P.: Naše se vrijeme vraća u pogansko nećudoređe (Život Zagreb, 1926. br. 6).

Bulić Don Frane: Stridon, rodno mjesto sv. Jeronima, Rasprava povjesno-geografska. Sarajevo, 1920.

Carles Jules S. J.: L' avenir de la loi du jeûne. Etude de morale e de physiologie. (Nouvelle Revue Theologique, No 7. Tome 63, Tournai 1936).

Ceyré F.: Précis de Patrologie. Tome 1-èr, Paris 1927).
Kniewald Dr. Dragutin: Liturgika, Zagreb, 1937.
„ : Pastirsko Bogoslovlje I. Zagreb 1943.
Creusen J. S. J.: La chasteté (Nouvelle Revue Theologique, Tome 65, Tournai 1938).
C. P.: Dogmatska podloga svećeničkom celibatu u Novom Zavjetu (Život, Zagreb, 1923. br. 2).
Forget: Jérôme (saint) — (Dictinnaire de Theologie Catholique, Tome VIII. Paris, 1924).
Grabmann Dr. Martin: Die Geschichte der katholischen Theologie seit dem Ausgang der Väterzeit. Fr. i. B. 1933.
Historicus: Na blagdan sv. Jeronima (Katolički list, Zagreb, 1931, br. 40).
Hrvatski cocijalni tjedan — Društveni poredak i društveni pokreti. Zagreb, 1939.
Jelenić Dr. fra Julijan: Povijest Hristove Crkve, I—II. Zagreb, 1924—1931.
Kihn Dr. Heinrich: Patrologie. II. Band. Paderborn, 1908.
Lavaud B.: Seksualna higijena ili seksualni moral (u knjizi: Lacretelle i dr.: Seksualni problemi, Zagreb, 1939).
Marković O. Ivan: Izabrane poslanice sv. Jeronima I—II. Zagreb. 1908.
Martinez F.: L' ascetisme chrétien pendant les trois premiers siècles de l' Eglise. Paris, 1913.
Marx Dr. J.: Lerbuch der Kirchengeschichte. Trier, 1913.
Monceaux Paul: Saint Jérôme. Sa jeunesse, l' eiudiant, l' ermite (u zbirci: „La vie chretienne", Paris 1932).
Moreau E.: Jeûne et abstinence aux premiers siècles de l' Eglise (Nouvelle Revue Theologique, No 61, Tournai, 1936).
Noldin H. S. J. — Schmitt A. S. J.: Summa Theologiae Moralis. Ed. XXX. De sexto praecepto et de usu matrimonii. Oeniponte 1938.
Rauschen G.: Grundriss der Patrologie. Fr. im Br. 1926.
Rogošić Dr. fr. R.: Rodno mjesto sv. Jeronima (Nova Revija, Makarska, 1928. br. 3).
Schade Dr. Ludwig: Des heiligen Kirchenvaters Eusebius Hieronymus augewählte historische, homiletische und dogmatische Schriften aus dem lateinischen übersetzt. Mün. 1914.

Šegvić Kerubin: Doživljaji sv. Jeronima. Zagreb, 1918.
Schüch—Polz: Pastirsko Bogoslovlje (preveli: Djanić — Strižić, Zagreb, 1917).
Thierry A.: Saint Jérôme. La societé chrétienne en Occident. Paris, 1875.
Thamin R.: Saint Jérôme et le monachisme (u knjizi: Saint Ambroise et la morale chrétienne au IV-e siècle. Paris, 1895).
Thomae Aquinatis S.: Summa Theologica. Tom. V. (IIa IIae) Paris, 1858.
Vlašić O. Petar: „In exponendis Sacris Scripturis Doctor maximus" (Katolički list, Zagreb, 1920. br. 34).
„ : Kako je sv. Jeronim prevodio Bibliju? (Katolički list, Zagreb, 1920. br. 36).
„ : Kako je bio primljen prijevod Biblije sv. Jeronima (Katolički list, Zagreb, 1920. br. 37—8).
Živković Dr. Andrija: Katoličko moralno bogoslovlje: I. svezak, Osnovno moralno bogoslovlje, Zagreb 1938. II. svezak: Kršćanske kreposti, Zagreb, 1942. III. svezak: Božje i crkvene zapovijedi, Zagreb, 1946.
Živković Dr. Andrija: Enciklike Pape Pija XI. za moralno-socijalni preporod društva (Bogoslovska Smotra, Zagreb, 1929. br. 3, 4, 1931. br. 2).
: Život sv. Jeronima (Starine J. Akad., Zagreb, 1869).

VIII. Ocjena sveukupnog iznesenog moralnog gradiva iz djela sv. Jeronima

1) Obrana temelja kršćanskog morala.

Po navodu **Cayrè-a** se **čitavo** Jeronimovo naučavanje kršćanskoga morala uglavnom može postaviti kao opreka tvrdnjama heretika Jovinijana (1) Jeronim piše o Jovinijanovim tvrdnjama ovako:

Jovinijan je tvrdio: 1) da djevice, udovice i žene u braku (jednom u Kristu očišćene, tj. krštene) imaju iste zasluge, ako se ostalim djelima u životu ne budu razlikovale; 2) da krštene ne može sotona nikako oboriti, tj. da ne mogu sagriješiti; 3) da nema razlike između onih što poste i onih, koji ne poste i jedu sve sa zahvaljivanjem; 4) da je onima, koji sačuvaju krštenje, na nebu ista nagrada.

Na temelju naprijed iznesenog sveukupnog gradiva, što spada u područje morala tvrdimo, da nije ispravno mišljenje Cayré-a, da se u pobijanju Jovinijanovih tvrdnja nalazi **čitavo** Jeronimovo naučavanje o moralu.

Najprije ćemo vidjeti, kako Jeronim uspješno pobija krivu nauku Jovinijanovu.

Ad 1. — **Jeronim dokazuje, da je djevičanstvo više i bolje** od ženidbe: Onaj, koji tvrdi, da su svima jednake zasluge, djevičanstvu čini nepravdu, kad ga izjednačuje sa ženidbom.

Između ostalog navodi sv. Pavla, koji sve pozivlje k djevičanskom životu i veli: Želim, da budete svi kao i ja, tj. djevac (1 Kor. 7, 7).

Zatim Jeronim nastavlja: Isus više voli djevice, jer dragovoljno daju, što im nije bilo naređeno. — Onda je djevičanstvo žrtva Kristova, kad pamet nije okaljala misao, niti požuda oskvrnula tijela. — Znam za nauku Božju: Rastite i množite se i napunite zemlju (Gen. 1, 28); ali ženidbu primam tako, da više cijenim djevičanstvo . . .

Zar srebro prestaje biti srebro, ako je zlato dragocjenije od srebra? — Gdje je dobro i bolje, tu nije jedna nagrada, nego dobra i bolja; a gdje nije jedna nagrada, tu su i darovi različiti. Radi toga: tolika je razlika između ženidbe i djevičanstva, kolika između ne griješiti i dobro činiti; ili da bolje reknem: kolika između dobro i bolje. —

Gospodin je više volio Ivana, jednoga od učenika, koji se zove najmanji od apostola i koji je bio naslonjen na grudi Isusove. Vjeru je Kristovu primio kao djevac i djevac je ostao, zato ga je Gospodin više ljubio.... Sv. Ivan leti k nebeskim visinama kao orao i dođe k samom Ocu govoreći: „In principio" ... Izložilo je djevičanstvo, što nije mogla ženidba. I da s manje riječi mnogo reknem, kakav je privilegij imao Ivan, tj. djevičanstvo u Ivanu: Isus Djevac preporučio je Majku Djevicu učeniku djevcu. —

Kad Gospodin sve pozivlje, da budemo čisti i za djevičanstvo obećaje nagradu, pokazuje, da je djevičanstvo najbolje. — Crkva ne osuđuje ženidbu time, što više cijeni djevičanstvo. Djevičanstvo je posvetio Spasitelj svojim djevičanstvom. Isus više voli djevice, jer dragovoljno daju, što im nije bilo naređeno. Više je hvale vrijedno dati, što ne moraš, nego dati, što se od tebe ne traži. — Velike je vjere i kreposti biti sasvim čisti hram Božji i sav se darovati Gospodinu kao žrtva paljenica i prema apostolu biti sveta tijelom i dušom (Iv. 7, 37). — Apostol veli, da nema zapovijedi o djevičanstvu, nego daje savjet i djevičanstvo pretpostavlja ženidbi. —

Jeronim protiv Jovinijana navodi, kako je i rimski poganski narod cijenio djevice. Konzuli, carevi i svi dostojanstvenici uklanjali bi se s puta djevicama i pozdravljali bi ih, ako bi ih susreli. — Završavajući Jeronim raspravu o djevičanstvu protiv Jovinijana, veli ovako: „Rekao sam svoje o udatima, o udovicama i o djevicama. Djevičanstvo pretpostavljam udovištvu, a udovištvo ženidbi" (2). —

Ad 2. — **Jeronim pobija Jovinijanovu heretičku tvrdnju, da čovjek iza krštenja ne može više sagriješiti.**

„Krštenje uništava grijehe prije krštenja počinjene, ali u budućnosti ne može krštenje sačuvati od grijeha, ako kršteni ne budu čuvali svoga srca sa svom pomnjom".

a) Svi mi, prema pisanju sv. Jakova, mnogo griješimo i nitko nije čist od grijeha (Jak. 3, 2), pa ako je živio samo jedan dan (Job 14, 4—5). Ali da ne bi očajavali misleći, da se radi grijeha učinjenih poslije krštenja ne možemo spasiti, ublažuje ovu tvrdnju sv. Ivan i veli: Ako tko i sagriješi, imamo branitelja kod Oca Isusa Krista, Pravednika. On je pomirbena žrtva za naše grijehe i ne samo za naše, nego i svega svijeta (Iv. 2, 1—2). Ovo govori vjernicima (iza krštenja) i kaže, da imaju branitelja Gospodina u slučaju prestupka ... Iz ovoga se jasno vidi, da se iza krštenja može sagriješiti.

b) U molitvi Gospodnjoj govorimo: Otpusti nama duge naše kao što i mi otpuštamo dužnicima našim i ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla (Mt. 6, 12). Ako iza krštenja ne griješimo, zašto molimo, da nam se oproste grijesi, koji su već u krštenju oprošteni? Zašto molimo, da ne upadnemo u napast i da se izbavimo od zla, kad sotona ne može napastovati one, koji su već kršteni?

c) Pavao, izabrana posuda, mori svoje tijelo i zarobljava ga, da se sam ne izgubi, dok drugima propovijeda (1 Kor. 9, 27). Veli: Tko misli da stoji, nek se čuva, da ne padne (1 Kor. 10, 12).

d) Bog nam je ostavio slobodnu volju, da nas sila ne tjera ni na kreposti niti na grijehe. Uostalom: Gdje je sila tu nema nagrade. — Pavao opet govori oženjenima: Ne kratite jedno drugome, nego ako se dogovorite za vrijeme, da se posvetite molitvi i opet da se sastanete, da vas sotona ne iskuša radi vaše neuzdržljivosti (1 Kor. 6, 5). I opet: Velim, duhom živite i tjelesnih želja ne ćete izvršiti. Jer tijelo želi protiv duha, a duh protiv tijela. Ovo se protivi jedno drugome, da ne činite ono, što hoćete (Gal. 5, 16—17). Zar onda može netko biti siguran, zar onda možemo mirovati iza krštenja?

U poslanici Židovima (govori Pavao): Nije moguće opet obnoviti na pokajanje one, koji su jednom prosvijetljeni i okusili dara nebeskoga i postali zajedničari Duha Svetoga i okusili lijepu riječ Božju i čudesa budućega svijeta, ali otpali, jer oni sami sebi na novo razapinju i ruže Sina Božjega (Žid. 6, 4 sl.). Sigurno pak ne možemo reći, da nisu kršteni oni, koji su prosvijetljeni i okusili dara nebeskoga i postali zajedničari Duha Svetoga i okusili lijepu riječ Božju. Ako pak

kršteni ne mogu sagriješiti, kako sad apostol govori „i otpali"?

e) Znajući, da kršteni mogu biti napastovani i pasti svojom voljom, veli apostol Jakov: Blago čovjeku, koji pretrpi napast, jer će, pošto bude prokušan, primiti vijenac života, koji je Gospodin obećao onima, koji ga ljube. Dalje govori: Nijedan, kad se kuša, neka ne govori: Bog me kuša, jer Bog ne može biti kušač na zlo; On ne kuša nikoga, nego svakoga kuša njegova požuda, koja ga vuče i mami. Tada začeta požuda rađa grijeh, a grijeh izvršen rađa smrt (Jak. 1, 12—13 sl.). Jakov o obdržavanju zakona veli: Koji obdržaje zakon, a u jednom sagriješi, kriv je za sve (Jak. 2, 10). Tko je od nas bez grijeha? Jer je Bog sve zatvorio u nepokornost, da se svima smiluje (RIM. 11, 32). —

f) Spasitelj preko Ivana opominje pretstavnika efeške Crkve: Imam protiv tebe, što si ostavio prvu ljubav. Sjeti se, dakle, odkud si pao, pokaj se i čini prva djela. Ako li ne, doći ću i dignut ću svijećnjak tvoj s njegova mjesta, ako se ne pokaješ (Odkriv. 2, 2 sl.). Slično pozivlje i ostale crkve na pokoru i grozi im se, ako se ne poprave. Dakle: koji je vjerovao i kršten je i nekoć stajao, pao je prekršajem!

Ad 3. — **Jeronim brani moralnu vrijednost posta.** On veli: Post je kreposno i Bogu drago djelo. — Bogu je drag post. — Ako hoćeš da budeš savršen, dobro je ne piti vina i ne jesti mesa. . Bolje je jačati duh, nego tijelo . . Iza uživanja mesa i pijenja vina i sitosti trbuha niču nevaljale požude. — Zatim navodi, kako je grad Ninive postom ublažio Gospoda, a Danijel s tri mladića postom zaslužio objavu. David postom ublažuje srdžbu Božju. Navodi, kako posti proročica Ana, Ivan, preteča Gospodinov i sam Gospodin postio je i učio, da se snaga sotone može nadvladati samo postom i molitvom. Apostol Pavao govori o svojim čestim postovima. Isus je posvetio kršćanski post.

Zato Jeronim veli: „Kao što djevičanstvo pretpostavljamo ženidbi, tako post pretpostavljamo sitosti. I od jednostavnih jela treba izbjegavati sitost. Ništa tako ne svladava duh, kao pun trbuh. Dalje navodi primjere iz St. Zavjeta sve do Adama i kaže: Dok je (Adam) postio, bio je u raju, a čim je zabranjeno pojeo, bio je izbačen iz raja. —

Ad 4. — **Niti su svi grijesi jednaki, niti su sva dobra djela jednaka.**

Između ostalog se Jovinijan poziva na Matejev tekst o pravednicima i osuđenicima (Mt. 25, 24—41).

Jeronim pobija napadača i veli: „Ovo je prava antikristova nauka, koja ne pravi nikakve razlike između svetog Ivana i zadnjeg pokornika! Ako nema razlike među krepostima (dobrim djelima) i ako su svi grijesi jednaki i ako je krivac jednakog zločina onaj, koji je radi glada ukrao komad kruha i onaj, koji je ubio čovjeka, ti si (veli Jeronim za Jovinijana) krivac najvećih zločina! Ti se sam hvališ, da si pravedan, dok se svi apostoli, proroci i sveci priznaju grješnicima, prema onome, što sam iznio u drugom dijelu rasprave. —

I mi tvrdimo, da postoje dva reda vrijednosti: dobri i zli. Nabraja u tu svrhu dobro i zlo drvo, pet mudrih i pet ludih djevica, opći potop (gdje su zli kažnjeni, a pravedni spašeni); navodi Sodomu i Gomoru, gdje su zli kažnjeni; govori o pravednicima, koji pređoše preko Crvenog mora itd., pa veli: Ali, kako da dijeliš dobre i zle, a ne tvrdiš da između dobrih kao i između zlih ima razlike! Zar će biti jednako nagrađen sv. Pavao i onaj pokornik, koji je uzeo ženu očevu, pa iza pokore primljen u crkvenu zajednicu. Jer je zajedno s Pavlom na desnoj strani — zar će imati isti sjaj? Zato apostol govori Rimljanima: Po milosti, koja je meni dana, kažem svakome, koji je među vama, da ne cijeni sebe više, nego što valja cijeniti. Nego da cijeni sebe čedno svaki po onoj mjeri vjere, koju mu je Bog udijelio. Jer kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a svi udovi nemaju iste službe, tako smo mnogi jedno tijelo u Kristu, a pojedini udovi jedan drugomu. A imamo i različite darove po milosti, koja nam je dana ako je proroštvo, neka bude po mjeri vjere. Ako ima tko službu, neka služi, ako je učitelj, neka uči. Ako opominje, neka opominje; koji daje neka daje obilato; koji upravlja, neka postupa brižno; koji čini milosrđe, neka čini radosno (Rim. 12, 3 sl.). Apostol Pavao piše Korinćanima: Svaki će primiti svoju plaću prema svojemu trudu. Za sebe

veli: Ja sam najmanji među apostolima, koji nisam dostojan, da se nazovem apostolom, jer sam progonio Crkvu Božju. Ali milošću Božjom jesam, što jesam i milost njegova, koju mi je dao, nije bila bez ploda, nego sam radio više od sviju, ali ne ja, nego milost Božja, koja je u meni (1 Kor. 15, 9—10).

U tome, što se ponizuje, pokazuje, da ima apostola većih i manjih! Pavao nastavlja: Kako se zvijezda od zvijezde razlikuje u sjaju, tako je i uskrsnuće mrtvih (1 Kor. 15, 42). Veli, da se razlikuje zvijezda od zvijezde u sjaju, ne ovce i jarci, nego ovce i ovce. . .

Postoje grijesi laki i teški. Drugo je dugovati 10.000 talenata, a drugo jedan novčić (as). I za uzaludnu će riječ i za preljub čovjek biti kriv, ali ne jednako. Nije isto udariti nekoga i mučiti. Nije moje, što govorim. Poslušaj apostola Ivana: Ako tko vidi brata svojega, gdje čini grijeh, koji ne rađa smrti, neka moli i dat će mu život — onima, koji ne čine grijeh, što rađa smrt. Ima grijeh, koji rađa smrt i za taj ne govorim da moli (1 Iv. 5, 16). Ako molimo za manje grijehe, dobit ćemo oproštenje, koje se teže postiže za veće grijehe. Dakle je između grijeha i grijeha velika razlika. —

Zatim se Jeronim obraća Jovinijanu i veli mu: Ili tvrdiš, da nisi grješnik i da nisi krivac ognju, ili, ako si grješnik u manjem prestupku, otići ćeš u pakao! Ako si lažljiv (Omnis homo mendax — Ps. 115), dobit ćeš jednaku kaznu sa oceubicama i bludnicima, kad nema razlike između grijeha i grijeha!

Našim radom postižemo razne kreposti za koje ćemo dobiti i razne nagrade. — Između rođenih od žena nije ustao veći od Ivana Krstitelja! Gdje se govori o većemu, nužno je, da su ostali manji. A koji je manji u kraljevstvu nebeskome, ima veći od njega (Mt. 11, 11). Dakle, vidiš, da na nebu ima najmanji i najveći. Među anđelima i nevidljivim stvorenjima velika je razlika. Zašto govore apostoli: Gospodine, umnoži nam vjeru (Lk. 17, 5); ako je svima jednaka plaća? —

Koji od vas hoće da bude veći, neka bude manji od sviju (Mt. 20, 26). Ako ćemo biti svi jednaki u nebu, uzalud se ovdje ponizujemo, gdje možemo biti veći. —

Raspravu protiv Jovinijana završava Jeronim i veli: 1) Rekli smo svoje o udatima, o udovicama i o djevicama. Djevičanstvo smo pretpostavili udovištvu, a udovištvo ženidbi; 2) Osim Boga sva su stvorenja griješna, tj. ne da su svi sagriješili, nego da mogu sagriješiti; 3) Rekli smo pravo o postu po svetom Pismu i svjetovnoj nauci; 4) Pobili smo dokazima iz sv. Pisma i općeg uvjerenja tvrdnju, da nema razlike između pravednika i pravednika, između grješnika i grješnika! (3). —

*

I u drugim svojim djelima piše Jeronim o **različnosti** grijeha: Nisu grijesi jednaki, kako mnogi misle, a posebno stoici, nego su grijesi veliki i mali i prema kakvoći i mjeri bit će i različnost suda. — Griješimo mislima, riječima i djelima. — Stoička je nauka, da nema razlike u grijesima i da su svi prestupci jednaki i da nema razlike između zločina i zablude (erratum). Mi držimo, da se grijesi mnogo između sebe razlikuju. —

Nauka je svih heretika Sirije, da se krepost i znanje ljudsko može popeti do savršenstva i to ne samo do sličnosti, nego do jednakosti s Bogom tako, da tvrde, da čovjek ne može sagriješiti ni mišlju ni neznanjem, kad dođe na vrhunac savršenstva (4).

Jeronim ne pušta na miru ni Pelagija, koji je širio krivu nauku, da se razmišljanjem i trajnim vježbama u krepostima mogu ukloniti žalost, veselje, strah i nada i da u čovjeku nema temelja manama i pogreškama. To bi bio čovjek bez tijela! Jeronim veli: Tko može biti, da ne pokaže radost u veselju ili da se ne rastuži žalošću ili da se nadom ne podigne ili strahom ne uplaši? — Kakva druga može biti drskost, nego sebi pripisivati, ne sličnost. nego jednakost s Bogom i tako ukratko sažeti otrov svih heretika! (5) — I mi velimo, piše Jeronim, da čovjek može ne griješiti, ako hoće, za neko vrijeme, dok je duh pažljiv. . .

Gospodin govori učenicima: Ja sam trs, a vi loze. Koji ostane u meni i ja u njemu; on rađa mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa učiniti (Iv. 15, 5). To je ono, što sam ti na početku rekao, piše Jeronim, da jest u našoj vlasti ili griješiti ili ne griješiti, činiti dobro ili zlo, da se sačuva sloboda volje, ali ovo za neko vrijeme ukoliko

može krhkost ljudska. Trajno ne griješiti rezervirano je samo Bogu i Onome, koji je Riječ Božja, koja postade tijelom! (6). —

Iz svega se vidi, da se ovdje već radilo u stvari o kasnijoj protestantskoj herezi: da se spasenje postiže samo po vjeri, bez dobrih djela. Takva nauka ruši kršćanski moral i ascetiku, izjednačuje ženidbu i djevičanstvo. . . Posljedice bi toga naučavanja bile velike i strašne. Jeronim je to pravodobno zapazio i energično pregnuo, da pobije taj nauk (7). — Međutim smo dokumentarno pokazali, da Jeronim daje u svim svojim djelima napomene za ćudoredan život. Može se opravdano reći, da on u svim svojim djelima poučava u kršćanskom moralu.

2) Sv. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala

Pobijanje je Jovinijanovih zabluda i obrana kršćanske istine — veliko Jeronimovo djelo. Ono je od neprocjenive vrijednosti kad uočimo vrijeme, u kojem je izvedeno i opasnosti, koje je ta nauka sobom donosila. Nije Jovinijanova kriva nauka ugrožavala samo moralne, nego i dogmatske kršćanske istine. U Jeronimu je Crkva našla spremnog i hrabrog braniča.

Međutim bi bilo netočno i nepravedno ustvrditi, da je s tim iscrpljena sva vrijednost ovoga klasika crkvene nauke — i na moralnom polju. U ovom našem iscrpno i obilno iznesenom gradivu, sakupljenom iz svih Jeronimovih djela, nalazimo nepobitan i jasan dokaz, da je Jeronimova uloga kao učitelja kršćanskog morala — i veća i značajnija.

To ćemo napose pokazati u ovim našim izvodima.

1. — **Jaronim se pojavljuje** u povjesnom razdoblju najgrublje sile; u vrijeme pomanjkanja smisla za duhovne vrednote, u doba širenja krivovjerskih zabluda, u vrijeme moralne dekadence u kršćanskom svijetu i unutarnjeg raspadanja društvenog poretka. Od druge polovice IV. vijeka pa naprijed nekoliko desetljeća vrijeme je moralne dekadence.

Raskoš i običaji Istoka bili su uzrokom moralnom razaranju i propadanju Zapada. Kada car Konstantin Veliki 313. godine dade slo-

bodu Crkvi i kršćanstvu, začudo: kršćanstvo je zadesila posebna kušnja. U katoličku su Crkvu stupali u masama i građanski i vojnički dostojanstvenici, vlastela, senatori i sve vrste ljudi. Ali njihovo je prilaženje imalo cilj, da se ulaskaju caru i da lakše napreduju u visokim službama. Mnogi su primili samo kršćansko ime, dok u praktičnom životu ostadoše pogani. Donijeli su sa sobom svu pokvarenost poganstva i nastavili život bez borbe sa strastima. Progonstvo Julijana Odmetnika potreslo je i prodrmalo kršćanstvom, ali i iza toga čišćenja u Crkvi je ostalo još mnogo poganskog duha. I obični puk nalazi vremena za konjske utrke i velike gimnastičke priredbe; bogataši provode noći u kazalištima, plesovima i igrama, a dane u kupalištima. U preobilju materijalnih dobara padaju u neumjerenost i blud. Neprestano se goste i zabavljaju. Rimsko je plemstvo plivalo u bogatstvu, a masa je robova živjela uz komad kruha. Žene su zaboravile na ljudsko dostojanstvo, provodeći život mekoputnosti i bluda. Rimske su matrone bile obučene u svilene haljine izvezene zlatom i nakićene dragim kamenjem. Pokrivale su tijelo, ali ga nisu skrivale. Takav duh nije vladao samo u Rimu, nego i u cijelom carstvu. I dosta velik broj svećenstva bio je u životu sličan svjetovnjacima. Nikli su, živjeli i odrasli u bolesnoj sredini, pa su mnogi i sami bili daleko od toga, da ostvaruju evanđeoske kreposti. Bili su daleko od samozataje, čistoće, umjerenosti i siromaštva. Vladala je ljubav za udobnostima, uživanjem, obiljem i raskoši, a napose nesretna glad za zlatom („auri sacra fames“) i bogatstvom. Žalosna povijest IV. stoljeća pripovijeda o crkvenim ljudima i njihovim priležnicama zvanim „agapete“ i sustanaricama usprkos anatemama crkvenih sabora i zabrani civilnih zakona. Rimsko je društvo bilo na smrt bolesno. Valjalo je da dođe moralna reforma i počne kod klera, kod koga su se događali tako žalosni primjeri.

Poganski je materijalizam otrovao i kršćanski svijet — kako obični puk, tako i pastire. Mnogi su nosili raspelo na grudima i ime Isusovo na ustima, a u životu su bili pogani (i mnogobošci). Mješovite su ženidbe bile vrlo brojne. To je stvarno bilo polupogansko kršćanstvo, trebalo ga je preporoditi i dati mu pravi kršćanski duh

Potpuni su kršćani osjećali potrebu općenite reforme i svestrane obnove.

2. — **Počeci su obnove rimskog društvenog poretka** vrlo skromni. Oko 25 godina prije Damazova nastupa na papinsko prijestolje, dođe u Rim s Istoka aleksandrijski biskup Atanazije, koji je vodio borbu s arijanskim krivovjercima. Kao prognanik dođe u Rim. S njim dođoše i dva egipatska monaha, koji ostaviše nitrijsku pustinju i pridružiše se svom prognanom biskupu. Jedan se monah zvao Izidor, a drugi Antonije. Atanazije započe u Rimu sijati prva zrnca preporoda. Govori o Antunu pustinjaku, o monasima, koji u pustinji provode život u pokori, postu i molitvi. Predstavlja udruženja djevica na Istoku, koje žive u samostanima s posebnim pravilima i provode život u čistoći i siromaštvu, da lakše postignu svoj životni cilj. I u samom je Rimu bilo monaha, koji su nosili monaško odijelo, ali su mnogi živjeli na sablazan svijetu. Propagandne ideje za obnovu kršćanskog svijeta širile su se pomalo pomoću izabranih duša. To su bili pojedinci koji su se posvetili savršenijem životu i vršili evanđeoske savjete. Tako su djelovali na mnoštvo kao svjetionici: da ga probude iz sna i privuku pravom kršćanskom životu.

U takvoj se sredini rodio i odrastao sv. Jeronim, kako smo već naveli. Sam je u mladosti teško moralno zastranio, ali se milošću Božjom brzo digao i dao na pokoru. S izvanrednom je strogošću postupao sa svojim tijelom u pustinji, da zadovolji Bogu za svoje grijehe i grijehe kršćanskog svijeta. Želio je, da se to društvo preporodi i obnovi, da primi čistu Kristovu vjeru i da živi pravim kršćanskim životom. Kad se iz pustinje povratio u Rim, nije on bio samo tumač svetih knjiga, nego nada sve učitelj kršćanskog ćudoređa. Pod njegovom upravom poče Atanazijev pokret napredovati novim zamahom.

3. — **Jeronim zna, da cijelo društvo nije moguće obnoviti jednim mahom.** Treba obnoviti i preporoditi pojedince, odgojiti djevičanske duše, redovnike i svećenike, da oni budu sol zemlji i svijetlo svijetu. Dragovoljnim siromaštvom, čistim životom i pokorom se može popraviti nisko stanje kršćana na Zapadu. Jeronim je svjestan, da će djelo obnove kršćanskog morala biti teško, ali ima

čvrsto pouzdanje u monaške ideje. Ako se bude radilo ustrajno, dobro mora pobijediti. U njegovim mu planovima pomaže i papa Damaz, kome je bilo puno stalo do toga, da obnovi kler. U Rimu se osnuje posebno društvo za obnovu kršćanskog morala. Za to sveto djelo radi Jeronim bez prestanka i u palačama rimskih patricija, jednako kao i poslije u Betlehemskoj samoći. Radi i nagovorom i pismima, molitvom i pokorom. Napada sve poroke svog vremena nesmiljenom žestinom, opominje, poučava, svjetuje i vodi. On nije obični duhovni vođa i učitelj odabranih duša u uskom krugu u Rimu i Betlehemu; on je po svojim asketsko-moralnim djelima opći učitelj kršćanskog morala ne samo na Zapadu, nego i na Istoku (8). On nije samo tumač i branitelj vjerskih istina, nego je također marljivi promicatelj asketskog života: učitelj kršćanskog morala.

4. — **U svojim djelima piše Jeronim** i raspravlja vrlo opširno o čistoći, postu, molitvi; o ljubavi prema bližnjemu, o pokori i trpljenju i drugim krepostima i zasadama moralnog bogoslovlja. O moralnim pitanjima raspravlja u poslanicama, u polemičkim spisima, ali isto tako i u eksegetskim djelima.

5. — **Sv. Jeronim je glavni predstavnik monaškog tipa moralnog života** na Zapadu. On je pravi apostol savršenog života. Monasima i redovnicama, koje se posvetiše Bogu, preporučuje ljubav za samoćom, zajednički život pod vodstvom jednog poglavara, strogost u odijevanju i hrani, neprestanu molitvu, čitanje i proučavanje svetog Pisma i svetih knjiga. Ujedno je prvi duhovni vođa žena u broju onih, među koje spadaju Bossuet i Fenelon. Jeronim je protiv polovičnosti u duhovnom životu. Zahtijeva, da izabranik Božji bude pripreman žrtvovati Bogu sve, što ima i — sebe mu samoga pokloniti. On je sam monah i apostol monaškog života; u teoriji izgleda prestrog, ali je u praksi blag. Rauschen veli, da je Jeronim kao teoretičar rigorista, ali kao kazuista: pun je razumijevanja u životnim poteškoćama (9) Jedino je nepopustljiv u borbi protiv svih neprijatelja prave vjere i čistog kršćanskog morala. Sam veli, da je strog prema svakome, ali najstroži prema sebi (10).

Z a g l a v a k

1) Značenje sv. Jeronima za ćudoređe u starokršćansko doba.

a) Gdje god se sv. Jeronim upušta u rješenje kojega moralnog pitanja — služi se **sv. Pismom** kao glavnim vrelom moralnih istina. U sv. Pismu su pozitivno izložene ljudske dužnosti. Sv. Pismo potvrđuje i dopnnja naravnu objavu po razumu. Kršćanski je moral objavljen od Boga kao i vjera. Kršćanski učitelj morala tumači moralne zasade, koje se dijelom nalaze u savjesti svakog ljudskog bića, dijelom u sv. Pismu, a dijelom i u crkvenoj predaji. Tako radi i sv. Jeronim. Uz druge sv. Oce i kasnije crkvene pisce Jeronim crpi građu za svoja djela iz ovog glavnog izvora moralne nauke. Najboljim materijalom pomaže izgrađivati zgradu kršćanskog moralnog naziranja. Tamo su norme za sav javni i privatni život kršćanskog puka (11).

Sv. Jeronim ne zanemaruje **usmene crkvene predaje** niti životnog iskustva. Rado se poziva na svoje vlastito iskustvo i onda daje rješenje i savjete.

On je točno uočio teške rane, koje su rastakale društveni poredak kršćanskog svijeta u IV. stoljeću, pa je za svaku ranu davao prikladne lijekove. Protiv bludništva i razvrata, protiv sprečavanja začeća i protiv pobačaja pokazivao je na ljepotu čistoće i djevičanstva. Upozoravao je na strah Božji i stid ljudski. Naglašavao je dotrebu svladavanja požude. Uočio je, da se ustrajnom molitvom i ozbiljnim postom čuva čistoća. Rane se nečistoće ne mogu drukčije izliječiti: Ovaj se rod (zla) ne može drukčije istjerati osim po molitvi i postu (Mk. 9, 29).

b) Da podigne pali moral služi se Jeronim čislim i djevičanskim dušama kao **pomoćnicima.** Kao što se iz ženidbe razvija prirodni

život, tako se iz čistih i djevičanskih duša razvija život milosti, koji stvara izvanredna djela. Ženidbeni drugovi rađaju tjelesnu djecu, a čiste i djevičanske osobe rađaju i odgajaju duhovnu djecu. Čisti svećenici, monasi i djevice Bogu posvećene pokazuju živim primjerom ljepotu čistog života. Herojske se duše povlače na molitvu i pokoru, da svojim dobrim i Bogu ugodnim djelima isprose milosti ne samo za vlastito spasenje, nego da svojim molitvama i pokorama pomognu čitavoj Crkvi Božjoj u obnovi i preporodu. Takve duše dovode izvanrednom snagom molitve i snagom pokore obilje vrhunaravnog svjetla, snage i života u ljudska srca.

c) Napose upozoruje Jeronim na opasnosti, koje izviru iz sedam glavnih grijeha. Pokazuje na ljepotu protivnih **kreposti.** Piše u tu svrhu o ljubavi među monasima, među svećenicima, među vjernicima uopće, a među djevicama napose. Naglašava posebno djelotvornu ljubav, da bi pogani, gledajući u lijepepe primjere rekli: Gledaj, kako se kršćani ljube! Radi toga napada lihvare i kradljivce, lakomce i sebičnjake i lažljivce. Nadalje upozoruje na svete dužnosti roditelja i djece. Ističe ljepotu svećeničkih kreposti. Protiv onodobnih heretika brani pravu nauku kršćanskog morala, a sve grješnike pozivlje na pokoru i krepostan život. Naglašuje, da obraćenje nije nikad kasno. Upozoruje na osvetu pravednog Gospoda, koja će stići one, koji pogrđuju njegovo sveto Ime i sve, koji oholo odbacuju njegove zapovijedi i preziru njegove milosti. Jeronim je svojim djelima uz Ambrozija, Augustina i papu Damaza spasio i sačuvao svijetu najvredniju baštinu prošlosti (12). On je Crkvi u velike pomogao, da se u dušama kršćanskog svijeta ukorijeni prava vjera i čisti kršćanski moral.

2) Značenje sv. Jeronima za ćudoređe našeg vremena.

Pravo je rekao papa **Pijo XI.**: „Naše se vrijeme vraća u poganski nemoral!“ ... Nemoral i razuzdana sloboda za svako zlo jedva nalaze premca u starom poganskom društvu. Vjeru su i moral proglasili mnogi stvarima bez vrijednosti. Rekli su, da ih svatko može tumačiti prema svojoj volji. Kultura je nemoralne sadašnjosti već u rasulu. Duhovna je pokvarenost postala općim zlom. Gotovo je po-

tamnjelo razlikovanje dobra i zla. . . Novopoganski svijet traži, da zločinci svojevoljnog pometnuća i drugih protuprirodnih prestupaka ostanu nekažnjeni. . . Neki moderni plesovi, pogubni filmovi, nedostojna ženska moda, izobličenje ženidbenog života ne zaostaje za starim poganstvom (13) Taj novopoganski duh zahvatio je ne samo one, koji su daleko od Crkve, nego i one, koji se, tobože, izdaju za dobre katolike. Evo, kako o tome piše biskup **Schreiber:** „Današnji je javni, porodični i osobni život otrovan duhom svijeta. Panem et circenses. . . Nažalost ima i katolika, koji više ili manje stoje pod utjecajem ovoga duha. Oni stvaraju svoje običaje. . . a da se ne brinu, a možda i ne znadu, što Crkva u toj stvari misli. Oni se u svom. . . praktičnom životu i uzgoju djece drže načela, koja nisu načela kršćanska, nego iznašašća i eksperimenti svijeta, koji se odmetnuo od Boga. Oni hoće da im svećenik propovijeda, ali samo o svetim stvarima, a ne o životu, kakav jest i kakav bi trebao biti kršćanski život u današnje doba“ (14). Moderni plesovi ugrožavaju stidljivost i čednost. Nečista književnost djeluje izravno ili neizravno na uništenje kršćanskog morala, na obeščašćenje žene i na zavađanje omladine. Isto tako ćudoredni život uništuje sablažnjivo prikazivanje u kinu i kazalištu. Današnja je moda u odijevanju izražaj poganskog shvaćanja života, a cilj joj je podraživanje spolne sjetilnosti. Na kupalištima je zavladala prava golotinja bez trunke stida. Šport jednako kao da ima cilj, da podgriza ćudoredni život.

Na ovo su zlo upozorili i upozoruju sveti oci Pape, biskupi i kulturni radnici i katolički pisci, da bi se svijet spasio od moralne propasti.

„Najveće i najužasnije zlo, što nas bije, jest raspadanje moralnih snaga kršćanskog puka. . Nestalo je u mnogim krajevima onoga načina života, koji se pristoji kršćanima. . . Treba okajati uvredu nanesenu Bogu po našim nedjelima i pokorom opet uspostaviti povrijeđeni red. Treba zadovoljiti Bogu pravednom osvetniku za naše nebrojene grijehe, uvrede i nemarnosti. Moralno se poboljšanje i preporod može postići jedino preporodom duša“ (15).

Na to posebno upozoruju naši **biskupi,** koji su postavljeni, da

bdiju nad vjerom i moralnim životom svog puka: Da se obnovi društvo, treba ljudski rod vratiti temeljnim načelima, od kojih se udaljio. Potrebna je temeljita reforma života (16).

Do obnove ljudskog društva ne će doći, ako se ne obnovi i duša i srce. Današnje nevolje imaju svoj izvor i početak u pokvarenosti srca, u odpadu ljudi od Boga i kršćanskog ćudoređa. Zato se treba vratiti Bogu i kršćanskom ćudoređu (17). — Nema drugog lijeka protiv zla i njihovih pomagača u našem društvenom životu, nego svetački preporod duša! Živimo u doba, kad se moralne vrijednosti poljuljaše do takvog stanja, da se mnogima činilo, da se približuju apokaliptični dani (18). —

b) **Naše je doba slično onom stoljeću, kad je sv. Jeronim pisao svoja djela za obnovu kršćanskog svijeta.** Radi uvreda Bogu nanesenih nećudorednim životom uopće kao i radi velikih prekršaja onih, koji su morali biti grad na gori i svijetlo svijetu, strahote su se srušile na ondašnji grješni naraštaj. Evo, kako Jeronim opisuje nevolje. koje su zadesile svijet njegova vremena: „Strah me je pripovijedati nesreće našega vremena. Dvadeset je godina i više, da se od Carigrada do Julijskih planina (Alpa) svaki dan prolijeva rimska krv. Got, Sarmat, Kvad, Alan, Huni, Vandali, Markomani pustoše, osvajaju, pljačkaju Skitiju, Tesaliju, Ahaju, Epir, Dalmaciju i svu Panoniju. Koliko je žena, koliko je djevica Bogu posvećenih, koliko poštenih i odličnih lica bilo osramoćeno od onih zvijeri!

Biskupi su zarobljeni, svećenici i crkveni ljudi raznih redova poubijani. Porušene su crkve. Uz Božje Oltare stoje konji kao u štalama. Isprebacane su moći mučenika. Svuda žalost, svuda uzdisaji i mnogi oblici smrti — Ubique luctus ubique pavor et plurima mortis imago (Aen. II. 368. s.). Rimski se svijet ruši, a naša uzgorita šija ne će, da se sagne. . . Držalo se, da će istok biti slobodan od ovih nevolja i samo glasovima biti prestrašen. A kad tamo prošle godine vukovi napušteni na nas, ne iz Arabije, nego sa sjevera, s krajnih brda Kavkaza (Huni) u kratko vrijeme obletješe tolike pokrajine. Koliko je samostana oteto! Koliko je rijeka od ljudske krvi pocrvenilo! Opkoljena je Antiohija i ostali gradovi uz koje teku Halis, Cidon, Oront i

Eufrat. Mnoštvo ljudi pada u ropstvo. Arabiju, Feniciju, Palestinu i Egipat već je strah zarobio. Da imam stotinu jezika i stotinu usta i gvozdeni glas, ne bih mogao ni letimice spomenuti imena sviju muka (19). Jadni mi, koji ovo podnosimo i gledamo, gdje podnose naša braća. . .

Znamo, da je Bog odavno uvrijeđen, a ne tražimo, da Ga umilostivimo. Radi naših su grijeha jaki divlji narodi. . .

I kao da je malo spomenutih nesreća, građanski ratovi pozobaše više ljudi, nego neprijateljski mač. . . Nesretni mi, koji smo toliko omrzli Bogu, da preko divljih barbara bjesni na nas Njegov gnjev!... Ako se želimo podignuti, padnimo pred Boga! . . .

Kserkses, onaj silni kralj, koji obori bregove i zastrije more (Helespont, sada Dardanele — načinivši most od lađa. Prokopao je prevlaku gore Atos, pa Jeronim veli: obori bregove!) razgledavši s visoka mjesta veliko mnoštvo ljudi i veliku vojsku, kaže se, da je zaplakao, što nitko od onih, što ih je gledao, ne će biti na životu do stotinu godina. Kad bi se mi mogli popeti na takvu uzvisinu, odakle bi vidjeli svu zemlju, odmah bih ti pokazao rušenje cijelog svijeta. Narode, gdje udaraju jedni na druge i kraljevstva jedno na drugo, te kako jedne muče, a druge ubijaju; jedne proždire more, druge vuku u ropstvo; kako se na jednom mjestu slavi svadba, a drugi umiru, kako jedni imaju bogatstva u izobilju, a drugi prosjače, kako će u kratko vrijeme nestati ne samo Kserksove vojske, nego ljudi svekolike zemlje, koji su sada živi. Ova je stvar tako velika, da se ne da riječima opisati i sve, što bih rekao, bilo bi premalo“ (20).

c) **Povijest se ponavlja!** Za iste rane vrijede stari isprobani lijekovi. Jeronim kao učitelj kršćanskog morala može i našem naraštaju biti izvrstan učitelj! Jedan moderni pisac veli, da njegovo izlaganje kršćanske moralne nauke staro više vjekova, nije zastarjelo, nego je uvijek živo pravilo za život (21).

Došli smo do istih nevolja od kojih je patilo ljudstvo u vrijeme sv. Jeronima. Zapali smo u duševnu i tjelesnu bijedu kao i tadašnji naraštaji radi sličnih rana. Isti su uzroci: čovječanstvo se iznevjerilo Bogu. Raskoš i nećudoređe zamračilo je vidike. Ljudi se udaljili od

nauke svete Crkve. Postali su sebični i nepravedni i nečuđoredni. Priklonili se se zemaljskim i prolaznim vrednotama i zavladao je kruti materijalizam. Ljudi su izabrali život bez Boga i Njegovih zakona. Ni oni, koji jednom Bogu obećaše, da će provoditi savršeniji život i voditi druge, ne ostadoše mu svi vjerni. I oni su puno skrivili svojim propustima, nemarnostima i grijesima, da se svijet raskršćanio i odmetnuo od Boga. I zato je Bog kaznio svijet ratnim strahotama: ruševinama, suzama, krvlju, istrebljenjem. . .

Velike rane treba liječiti: Ako se želimo podignuti, padnimo pred Boga! Bog je uvrijeđen. Nastojmo, da ga umilostivimo. Vratimo se Gospodu Bogu svojemu! Njegovim zapovijedima i savjetima! Pastiri moraju popraviti svoje propuste najprije na sebi. Provoditi život onako, kako to traži Krist i Njegova Crkva. Zatim molitvom, pokorom i apostolskim radom spasavati ranjene ostatke.

U duhovni boj za obnovu kršćanskog morala putem sv. Jeronima!

Narod vratiti Kristu! Nek zavlada obiteljska molitva u svim domovima! Milosti i pomoć od Boga treba tražiti i izmoliti. Ako hoćemo život, bijela smrt, bijela kuga mora prestati. S tim zlom treba prestati, ako ne ćemo, da nas Bog izbriše s kugle zemaljske. Ljudi ne smiju Boga smetati u njegovim planovima: Rađajte se i množite se i napunite zemlju, da iza toga zaposjednete mjesta palih anđela u kraljevstvu nebeskom. To naglašavati narodu bez prestanka. Neka otac i majka budu učitelji svoje djece. Oni ih moraju voditi u nebo. Nek paze na njihovu nevinost. Nek čuvaju svoje kćeri i sinove, da pred Oltar dolaze čisti. Nek zavlada među njima čednost. Neka dođe kraj nečednoj nošnji i psovci i kleveti i pijanstvu i nečistoći. Treba misliti na Gospoda i posvetiti redovno dan Gospodnji, krotiti požudu držeći se umjerenosti i tražiti pomoć od Boga u ispovijedi i sv. Pričesti. Ne zaboravite na nedjelju, petak i Uskrs! Tako je Bečlijama govorio propovjednik O. Abel. Tko hoće živjeti, treba se vratiti živom Kristu. Ako mu se vratimo i ako Ga budemo zvali, Njega, koga smo odbacili, On će doći i zavladat će mir u kraljevstvu Kristovu! —

Bilješke:

VIII. Ocjena sveukupnog iznesenog moralnog gradiva iz djela sv. Jeronima

1) Obrana temelja kršćanskog morala

(1) **Cayré**, n. dj. str. 577.
(2) PL XXIII. 224, 225, 232, 238, 242, 223, 243, 258, 559, 276, 282, 255, 238, 239, 268, 283, 347.
(3) PL XXIII. 303, 297, 298, 299, 298, 299, 300, 301, 305, 307, 310, 323, 327, 325, 315, 320, 319, 326, 327, 329, 330, 331, 333, 342, 342—343, 344, 338, 344, 338, 344, 347, 348.
(4) PL XXIII. 600, 608.
(5) PL XXII. 1148.
(6) PL XXV. 446., XXV. 94., XXII. 1207., XXIII. 518—519.

2) Sv. Jeronim učitelj krsćanskog morala

(7) A. **Thierry**: Saint Jérôme—La societé chrétienne en Occident, Paris, 1875. str. 1., 14, 31—96., K. **Šegvić**: n. dj. str. 61 sl., 16—23, 59.
(8) **Cayré**, n. dj. str. 577., R. **Thamin**: Saint Jérôme et le monachisme (U djelu: Saint Ambroise et la morale chrétienne au IV-eme siècle, Paris 1895. str. 410), **Cavallera**: Saint Jérôme et la vie parfaite (Revue Asc. et Myst., 1921. p. 101—127. Isp. **Cayrè**, n. dj. str. 578.), **Thamin**, n. dj. 386., Ep. XV. c. 2., Dr. **Schada**, n. dj. str. LXVIII.
(9) G. **Rauschen**: Grundriss der Patrologie, Freiburg i Br. 1926., str. 341.
(10) PL XXII. 540.

Zaglavak

1) Značenje sv. Jeronima za ćudoređe u starokršć. doba

(11) **Živković**: Osnovno moralno bogoslovlje, str. 23.
(12) **Historicus**: Na blagdan sv. Jeronima (Katolički list, Zagreb, 1931. str. 485.).

2) Značenje sv. Jeronima za ćudoređe našeg vremena

(13) **P. B.** Naše se vrijeme vraća u pogansko nećudoređe (Život, Zagreb, 1926. br. 6. str. 368—371.).
(14) **Kniewald**: Pastirsko bogoslovlje I. str. 147—148.
(15) Dr. Andrija **Živković**: Enciklike Pape Pija XI za moralno-socijalni preporod društva (Bogoslovska smotra, Zagreb, 1929. br. 3. str. 233—250).
(16) Dr. Alojzije **Stepinac**: Crkva i društveni poredak (Društveni poredak i društveni pokreti — Hrvatski socijalni tjedan, Zagreb, 1939. str. 29—34.).
(17) Dr. Viktor **Burić**: Obnova ćudoređa — preduslov obnove društva (Društveni poredak i društveni pokreti — Hrvatski socijalni tjedan, Zagreb, 1939. str. 35—41).
(18) **Živković**: Enciklika Pape Pija XI. za moralno-socijalni preporod društva (Bogosl. smotra, Zagreb, 1929. br. 4. str. 426); Kršćanske kreposti str. 7.
(19) Non mihi si linguae centum sint, oraque centum, ferrea vox . . . omnia poenarum percurrere nomina possim (Aen. VI. 625—627).
(20) PL XXII. 601—602.
(21) **Thamin**, n. dj. str. 411.